

Interakčný štýl učiteľa v edukácii na SOŠ

Interaction style of the Teacher in Education at a Secondary vocation school

Alžbeta Lobotková, Dáša Porubčanová, Jana Hanuliaková

Abstract

The paper presented study approaches the issues, determinants and different typologies of the teacher's interaction style at a secondary vocational school. Due to the fact that self-evaluation is the basic manifestation of a teacher's self-reflection competence, the study brings the results of a survey, where the goal was to analyse the interaction style of a secondary vocational school teacher with a comparison of the results of the self-evaluation of one's own interaction style with the evaluation of the teacher by the students.

Keywords: Teacher. Interaction Style. Education.

Úvod

Dôležitým aspektom edukačného procesu, ktorý podporuje efektívne učenie sa, pozitívny rozvoj osobnosti žiakov a ovplyvňuje klímu triedy, kvalitu vzdelávania a celkové učebné výsledky žiakov, je interakčný štýl učiteľa. Interakcia medzi učiteľom a žiakmi má vo vyučovaní rozhodujúcu úlohu, pretože pozitívne vzťahy medzi učiteľom a žiakmi nie sú iba determinantami pre výsledky žiakov, ale aj pre učiteľov, čo sa v konečnom dôsledku odzrkadľuje aj na efektívnosti vyučovania. Tu sa však nastoľuje otázka, prečo niektorí učitelia dokážu so žiakmi nadviazať pozitívne vzťahy a niektorí nie? Wubbels a kol., 2006 uvádzajú, že s nadviazaním, rozvíjaním a udržaním pozitívnych vzťahov medzi učiteľmi a žiakmi môžu mať najväčší problém najmä tí učitelia, ktorí sú na začiatku svojej kariéry a zdôrazňujú potrebu skúmania súhry medzi interakciami a vzťahmi v triede medzi učiteľom a žiakmi.

Stredné odborné školy

Podľa školského zákona č. 245/2008 Z.z. o výchove a vzdelávaní a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej iba „školský zákon“) medzi stredné školy zaradujeme okrem stredných odborných škôl, gymnázií, stredné športové školy, školy umeleckého priemyslu a konzervatóriá. Podľa §16 ods. 4 sa stredné vzdelanie člení na 4 druhy vzdelania, ktoré získa žiak úspešným absolvovaním príslušného programu:

Tabuľka 1 Členenie stredného vzdelania (zdroj: spracované podľa školského zákona 245/2008 Z.z. o výchove a vzdelávaní, §16 ods. 4)

	Spôsob získania príslušného vzdelania	Doklad o stupni vzdelania a získanej kvalifikácii
Nižšie stredné odborné vzdelanie	<ul style="list-style-type: none"> -absolvovanie posledného ročníka 2ročného, najviac 3ročného vzdelávacieho programu odboru vzdelávania v SOŠ - absolvovaním posledného ročníka vzdelávacieho programu odboru vzdelávania v odbornom učilišti, ktorý sa ukončuje záverečnou skúškou - absolvovanie tretieho ročníka vzdelávacieho programu praktickej školy 	<ul style="list-style-type: none"> - vysvedčenie o záverečnej skúške - v učebných odboroch určených štátnym vzdelávacím programom= výučný list - v praktickej škole = záverečné vysvedčenie
Stredné odborné vzdelanie	<ul style="list-style-type: none"> - absolvovanie posledného ročníka najmenej 3ročného a najviac 4ročného vzdelávacieho programu odboru vzdelávania v SOŠ - absolvovaním posledného ročníka 2ročného vzdelávacieho programu odboru vzdelávania skráteného štúdia v SOŠ , ktorý sa ukončuje záverečnou skúškou 	<ul style="list-style-type: none"> - dokladom o získanom stupni vzdelania a získanej kvalifikácii je vysvedčenie o záverečnej skúške - dokladom o získanej kvalifikácii je spolu s vysvedčením o záverečnej skúške aj výučný list
Úplné stredné všeobecné vzdelanie	<ul style="list-style-type: none"> - úspešné absolvovanie posledného ročníka najmenej 4ročného a najviac 8ročného vzdelávacieho programu odboru vzdelávania v gymnáziu alebo štvorročného vzdelávacieho programu odboru vzdelávania v strednej športovej škole, ktorý sa ukončuje maturitnou skúškou 	<ul style="list-style-type: none"> - doklad o získanom stupni vzdelania = vysvedčenie o maturitnej skúške
Úplné stredné odborné vzdelanie	<ul style="list-style-type: none"> - úspešné absolvovanie posledného ročníka najmenej 4ročného a najviac 5ročného vzdelávacieho programu odboru vzdelávania v SOŠ, škole umeleckého priemyslu alebo v strednej športovej škole, ktorý sa ukončuje maturitnou skúškou - úspešné absolvovanie posledného ročníka najmenej 2ročného vzdelávacieho programu odboru vzdelávania nadstavbového štúdia v SOŠ, ktorý sa ukončuje maturitnou skúškou - úspešné absolvovanie posledného ročníka najmenej 2ročného vzdelávacieho programu odboru vzdelávania pomaturitného kvalifikačného štúdia v SOŠ, ktorý sa ukončuje odbornou zložkou maturitnej skúšky 	<ul style="list-style-type: none"> - doklad o získanom stupni vzdelania a o získanej kvalifikácii= vysvedčenie o maturitnej skúške -v študijných odboroch, v ktorých sa praktické vyučovanie vykonáva formou odborného výcviku podľa osobitného predpisu = výučný list

Čo sa týka stredných odborných škôl, tak tie sa podľa Zákona č. 61/2015 Z.z. o odbornom vzdelávaní a príprave a o zmene a doplnení niektorých zákonov, § 3 ods.1 delia na: *stredné odborné školy s prívlastkom, stredné priemyselné školy s prívlastkom* (prívlastok=určovaný podľa charakteristiky skupiny odborov vzdelávania, študijného odboru alebo učebného odboru, v ktorých príslušná školy poskytuje odborné vzdelávanie a prípravu), *stredné zdravotnícke školy, obchodné akadémie, hotelové akadémie, policajné stredné odborné školy, stredné školy požiarnej ochrany*. Podľa školského zákona, podľa §42, je stredná odborná škola definovaná ako:

- 1) vnútorne diferencovaná stredná škola, ktorá poskytuje žiakom odborné vzdelávanie a prípravu vo vzdelávacom programe príslušného odboru vzdelávania zameranom predovšetkým na výkon povolania, skupiny povolani a odborných činností;
- 2) stredná škola, ktorá poskytuje žiakom odborné vzdelávanie a prípravu v členení na teoretické vyučovanie a praktické vyučovanie, ktoré upravuje osobitný predpis;
- 3) stredná škola, ktorá poskytuje po úspešnom absolvovaní príslušného vzdelávacieho programu študijného odboru, alebo po úspešnom absolvovaní príslušného vzdelávacieho programu učebného odboru stupeň vzdelania.

V procese odborného vzdelávania na stredných odborných školách, ktoré sa člení na teoretické a praktické vyučovanie, žiaci získavajú pod vedením učiteľa/majstra odbornej výchovy/inštruktorov vedomosti, zručnosti, schopnosti, ktoré sú potrebné pre výkon budúceho povolania.

Učiteľ strednej odbornej školy

Osobnosť učiteľa je dôležitým a kľúčovým činiteľom vo výchovno – vzdelávacom procese, ktorý spolu so žiakmi vstupuje do vzájomných komunikačných vzťahov a zároveň zodpovedá za prípravu, riadenie, organizáciu, hodnotenie a výsledky výchovno – vzdelávacieho procesu. V tomto zmysle je výsledná efektívnosť a kvalita vyučovania odrazom vzájomnej interakcie a kvality vzťahov medzi učiteľom a žiakmi. Podľa zákona č. 138/2019 Z.z. o pedagogických zamestnancoch a odborných zamestnancoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov sa od učiteľa strednej odbornej školy vyžadujú kvalifikačné predpoklady (minimálne vysokoškolské vzdelanie II. stupňa) a vyučovanie aprobačných predmetov a predmetov študijného odboru, v ktorom získal vzdelanie. V zmysle uvedeného sa teda od učiteľa, ktorý pôsobí na strednej odbornej škole očakáva, že bude mať tak odborné, ako aj metodické znalosti, resp. adekvátne vzdelanie a dosiahnutý príslušný stupeň kvalifikácie, aby mohol vyučovať odborné predmety, resp. viesť praktické vyučovanie, typické pre daný odbor. Učiteľ by mal byť schopný efektívne pracovať so žiakmi, riadiť ich činnosť, motivovať ich, hodnotiť proces učenia sa a prispievať k celkovému rozvoju osobnosti žiakov.

Interakcia medzi učiteľom a žiakmi vo vyučovaní

Interakcia vo vyučovaní, označovaná ako proces vzájomného pôsobenia medzi učiteľom a žiakmi, ale aj medzi žiakmi navzájom, je základným a rozhodujúcim prvkom v edukačnom prostredí. Hall a Walsh (2002) ju označujú ako jeden z hlavných prostriedkov, ktorým sa uskutočňuje učenie v triede a Brown (2000) definuje interakciu vo vyučovaní ako vzájomnú spoluprácu, výmenu myšlienok, nápadov medzi dvoma alebo viacerými ľuďmi. Aj Gillernová, Krejčová (2012) označujú interakciu medzi učiteľom a žiakmi ako spôsob, ktorým si učelia so svojimi žiakmi budujú vzťah a ako spôsob ktorým vedie učiteľ žiakov

v priebehu edukačného procesu, pričom žiaci nezostávajú v roli pasívnych príjemcov, ale na učiteľa reagujú a prispievajú k určitým prejavom jeho správania a konania. Siddig a Alkhoudary (2018) považujú interakciu medzi učiteľom a žiakmi za nevyhnutnú práve z toho dôvodu, že zohráva dôležitú úlohu pri rozvíjaní osobnosti žiaka a zlepšovaní jeho komunikačných a sociálnych zručností. Pozitívna interakcia medzi učiteľom a žiakmi je teda akýmsi základným pilierom, ktorý podporuje motiváciu žiakov, učenie sa, môže prispievať k porozumeniu učiva, rozvoju kritického myslenia a môže mať zásadný význam pre komplexný rozvoj osobnosti žiaka. Z hľadiska interakčných vzťahov je potrebné zdôrazniť, že základom pozitívneho vzťahu medzi učiteľom a žiakmi je dôkladné poznanie žiaka. Z tohto dôvodu Petlák a Fenyvesiová (2009, s.12-13) uvádzajú, že základom interakčných vzťahov je **poznanie zdravotného stavu žiaka** (prekonané vážne choroby žiaka a ich vplyv na učebnú činnosť – dlhodobý pobyt v nemocnici, zameškanie učiva,...); **poznanie rodiny a rodinného zázemia žiaka; poznanie záujmov žiaka; poznanie štýlov učenia sa žiaka; poznanie statusu žiaka v triede; poznanie toho, ako sa žiak prejavuje na iných vyučovacích hodinách, u iných vyučujúcich**. Okrem uvedeného pohľadu však títo autori zdôrazňujú aj potrebu poznania žiaka z hľadiska vlastností osobnosti. To umožňuje učiteľovi poznať úroveň a zameranie týchto vlastností, z ktorých neskôr môže čerpať. Ide o nasledovné vlastnosti:

1. **Aktívne – motivačné vlastnosti** (potreby, pudy záujmy, záľuby, sklony, aspirácie, životné ciele, plány)
2. **Vzťahovo – postojevé vlastnosti** (postoje, citové vzťahy, charakter, svetonázor)
3. **Výkonové vlastnosti** (kvalita a kvantita čo žiak dokáže; primerané zaťažovanie žiaka učiteľom, postupné zvyšovanie náročnosti na žiaka)
4. **Dynamické vlastnosti** (sila a intenzita prežívania a správania)
5. **Seberegulačné vlastnosti** (mera ovládania a riadenie správania sa)

Od učiteľa sa preto očakáva vysoká úroveň odbornosti, empatie a komunikácie, aby dokázal vytvoriť také prostredie, kde budú vzťahy založené na vzájomnom rešpekte, spolupráci a dôvere, kde žiaci budú môcť rozvíjať svoje zručnosti, výučba im bude prinášať viac potešenia, čo v konečnom dôsledku bude zvyšovať motiváciu a efektivitu učenia. László a Osvaldová (2014, s.51-53) zosumarizovali od mnohých autorov (Baláž, Pardel, Štefanovič,...) viaceré charakteristiky a znaky osobnosti učiteľa, ktorými by mal disponovať a vymedzili nasledovné charakteristiky:

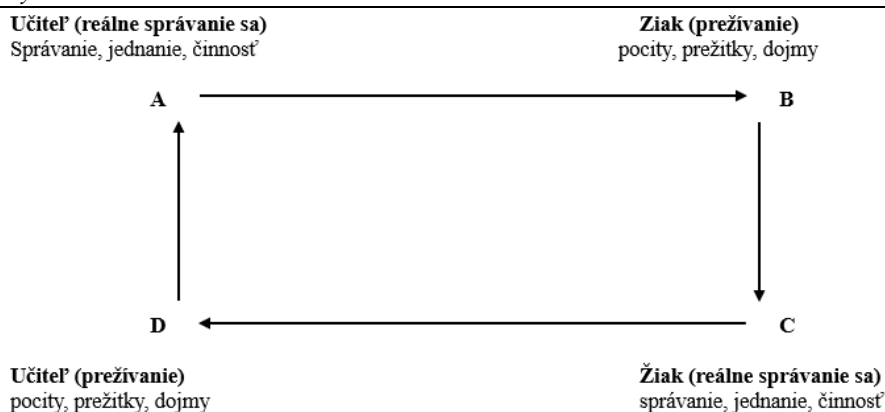
1. **Profesionálna aktivita** (aktivita je zameraná na rýchle a objektívne poznanie osobnosti žiakov; učiteľ svojou aktivitou povzbudzuje aktivitu žiakov a nepresadzuje svoju vlastnú osobnosť)
2. **Odbornosť** (vychádza z kvalifikovanosti, ale odbornosť sa prejavuje v didaktickom spracovaní obsahu učiva, v hľadaní metód, technických prostriedkov práce a medzipredmetových vzťahoch)
3. **Pedagogický takt** (pozitívny vzťah k žiakom, tolerancia, humánnosť, rešpektovanie osobnosti žiakov, trpezlivosť učiteľa, primeraná náročnosť sú predpokladom dobrej spolupráce a interakcie medzi učiteľom a žiakmi)
4. **Organizačné predpoklady** (obmena metód práce, štruktúra vyučovacích hodín, účelné využívanie žiackych skúseností a schopností)
5. **Demokratickosť** (vyváženosť práv a povinností učiteľa pri kontakte so žiakmi; vzájomná úcta, tolerancia; žiaci majú možnosť spoluúčasti na formovaní všetkých stránok vyučovacieho procesu)

6. **Komunikatívnosť** (schopnosť prijať a sprostredkovať informácie; verbálna a neverbálna komunikácia)
7. **Náročnosť** (prejav pocitu zodpovednosti za akúkoľvek činnosť)
8. **Vynachádzavosť** (učiteľ dokáže promptne reagovať na rôzne informácie, kombinuje materiálne a nemateriálne prostriedky, inovuje obsah učiva).

Tým, že učiteľ okrem vyššie uvedených charakteristík v procese vyučovania využíva aj rôzne metódy, techniky, aktivity, formuje pozitívnu klímu v triede, tak týmto dokáže podporovať vzájomnú interakciu a zapojenie sa žiakov do vyučovacieho procesu. Jia (2013) v kontexte podpory vzájomnej interakcie v triede navrhol 5 stratégií, ktoré umožnia vytvoriť v triede také prostredie, kde budú prevládať vzťahy založené na vzájomnom porozumení a rešpekte. **1.stratégia – Zlepšenie kladenia otázok** (pozornosť učiteľa smerujúca k žiakom môže zlepšiť interakciu učiteľ – žiak; učiteľ najskôr položí otázku, na ktorú môžu odpovedať všetci žiaci, potom učiteľ prispôbi svoje otázky úrovňam a schopnostiam žiakov); **2. stratégia – Lingvistická úroveň žiakov** (aktivity, ktoré učiteľ pripraví pre žiakov by mali byť rôznych jazykových úrovní; použité materiály odrážajú jedinečné potreby žiakov na úrovni, ktorú dosiahli); **3. stratégia – Implementácia kooperatívneho učenia** (prostredníctvom spolupráce sa rozvíjajú sociálne zručnosti žiakov; zapájanie všetkých žiakov, spoločné riešenie úloh, problémov); **4. stratégia – Budovanie pozitívneho vzťahu medzi učiteľom a žiakmi** (vzájomný rešpekt medzi učiteľom a žiakmi je neoddeliteľnou súčasťou vzdelávania); **5.stratégia – Zníženie úzkosti v triede** (zvyšovanie sebadôvery u žiakov; formovanie pozitívnej klímy triedy a príjemného prostredia).

Neoddeliteľnou súčasťou interakcie medzi učiteľom a žiakmi je poskytovanie spätnej väzby. Neočakáva sa však iba spätná väzba zo strany učiteľa k žiakom, ale je dôležité, aby učiteľ vedel vypočuť a prijať spätnú väzbu od žiakov a vedel následne prispôbiť spôsob výučby, prístup k žiakom tak aby vyhovel individuálnym potrebám všetkých žiakov. To umožní vytvoriť produktívne a podporujúce prostredie, založené na porozumení, akceptácii a rešpekte medzi učiteľom a žiakmi. Výsledky výskumu (Reinke, Herman, Newcomer, 2016) poukazujú na využívanie spätnej väzby a dopad na správanie a prežívanie žiakov. Vo svojich výsledkoch dospeli k zisteniu, že žiaci, ktorí počas školského roka od učiteľa dostávali viac negatívnej ako pozitívnej spätnej väzby, boli na konci roka ohodnotení ako žiaci, ktorí majú výrazný nárast problémov s regulovaním emócií, majú problémy s pozornosťou. Naopak žiaci, ktorí dostávali pozitívnu spätnú väzbu preukázali výrazné zvýšenie prosociálneho správania (Lobotková, 2021).

Z tohto dôvodu podstata interakcie vo vyučovaní spočíva v dynamickom procese vzájomného pôsobenia medzi učiteľom a žiakmi, ktorý má vplyv nielen na výslednú efektívnosť ale aj na prežívanie emócií vo vyučovacom procese. Na Obrázku 1 je načrtnutý vzájomný interakčný vzťah, ktorý zobrazuje vplyv významu prežitkov a emočných stránok medzi učiteľom a žiakmi.

Obrázok 1 Správanie a prežívanie v interakcii učiteľ - žiak (zdroj, podľa Gillnerová, Krejčová, 2012)

Z Obrázku 1 vyplýva, že interakcia medzi učiteľmi a žiakmi neprebíha iba medzi bodmi (A) a (C), ale učiteľ (A) jednotlivými aktami svojho správania pôsobí na žiaka (B) tak, že v ňom vyvoláva emočné reakcie. Práve tieto pocity bezprostredne ovplyvňujú následné konkrétne správanie sa žiaka (C). Pretože ide o vzájomnú interakciu, správanie sa žiaka (C) pôsobí na prežívanie učiteľa (D) a nepochybne ovplyvňuje ďalšie správanie sa učiteľa (Gillnerová, Krejčová, 2012).

Na základe uvedeného interakčného vzťahu je dôležité si uvedomiť, že efektívnosť vyučovacieho procesu nie je ovplyvnená iba obsahom vyučovania, ale najmä kvalitou emočnej výmeny, porozumenia, akceptácie a tolerancie medzi učiteľom a žiakmi. Dôležitým faktorom, ktorý však formuje kvalitu emočnej výmeny, porozumenia, akceptácie a tolerancie vo vyučovaní medzi učiteľom a žiakmi je interakčný štýl učiteľa.

Interakčný štýl učiteľa

Každý učiteľ má svoj vlastný individuálny prejav, ktorý je ovplyvnený jeho osobnostnými vlastnosťami a profesijnými skúsenosťami. To akým interakčným štýlom učiteľ disponuje sa odzrkadľuje na reakciách v komunikácii so žiakmi, na prezentovaní učiva, na poskytovaní spätnej väzby ako aj vo vyjadrovaní emócií. Sádovská a Kusý (2019, s.477) opisujú interakčný štýl učiteľa ako interpersonálnu časť učiteľovho správania, ktorá zahŕňa predovšetkým vytváranie a udržiavanie dobrej atmosféry v triede. Fenyvesiová (2006, s.83) definuje interakčný štýl ako trvalú charakteristiku osobnosti učiteľa, ktorý sa prejavuje osobnostnými vlastnosťami (otvorenosť, zmysel pre spravodlivosť), didaktickými zručnosťami (odborná pripravenosť, schopnosť vysvetľovať) a pedagogicko – psychologickými charakteristikami (vzťah k žiakom, spôsoby hodnotenia). Učiteľ v rámci vyučovacieho procesu prejavuje rôzne spôsoby a prejavy správania a k tomu, aby sme vedeli rozpoznať štýl vedenia vyučovania učiteľa, nám slúži množstvo rôznych klasifikácií interakčných štýlov. K základnej typológii patrí členenie rozdelené do troch kategórií (demokratický štýl; autoritatívny štýl; liberálny štýl). Okrem základnej typológie sa v súčasnosti asi najviac stretávame s klasifikáciou štýlov učiteľov na direktívnych a nedirektívnych. Za azda najvýznamnejší možno považovať osemdimenzionálny model interakčného štýlu učiteľa, ktorý vychádza z Learyho teórie osobnosti. Interakčné správanie učiteľa a vlastnosti učiteľa je možné znázorniť na základe dvoch osí, ktoré sa pretínajú

(vertikálna os-dominancia, submisivita; horizontálna os – ústretovosť, odmietanie). Na základe týchto osí autori (Wubbels, Créton, Hoomayers) vytvorili osemuholníkový model, ktorý sa skladá z 8 sektorov: **organizátor vyučovania** (učiteľ vyučuje predmet s nadšením, vie udržať pozornosť žiakov, vie o všetkom čo sa v triede deje); **napomáhajúci žiakom** (snaha pomôcť žiakom, učiteľ má zmysel pre humor, je k žiakom priateľský, vytvára pozitívnu atmosféru v triede); **chápagúci** (učiteľ je trezlivý, akceptuje chyby a nedostatky žiakov, diskutuje so žiakmi); **vedie k zodpovednosti** (učiteľ dáva žiakom možnosť rozhodovať o veciach, ktoré sa týkajú triedy); **neistý** (učiteľ je plachý, váhavý, pôsobí neisto); **nespokojný** (učiteľ často využíva tresty, je mrzutý, nešťastný); **karhajúci** (učiteľ máva často „nemiestne“ poznámky, býva často nahnevaný); **prísny** (učiteľ vyžaduje poslušnosť, jeho požiadavky sú vysoké, je náročný) (Gavora, 2003).

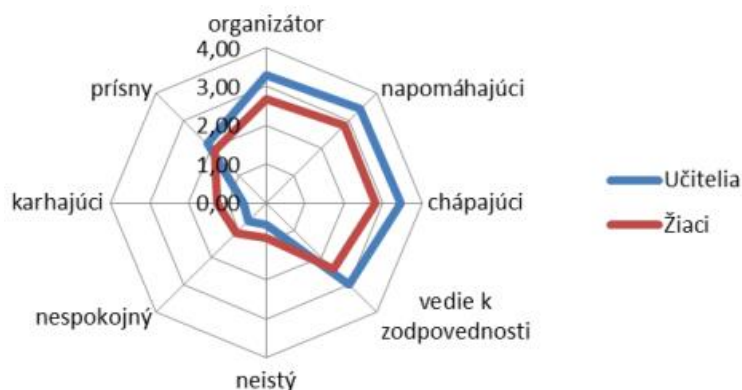
Rozpoznanie rozličných typológií interakčných štýlov učiteľov je rozhodujúce najmä pre zlepšenie interakcie vo vyučovacom procese. Výsledky viacerých výskumov (Mareš, 1998; Den Brok, 2001; Leary, 1993) poukazujú na skutočnosť, že učitelia, ktorí uplatňujú interakčný štýl, ktorý je založený na vzájomnej úcte, rešpekte a empatii, dokážu vytvoriť také prostredie, kde sa žiaci cítia akceptovaní, neboja sa vyjadriť svoj názor a sú motivovaní k učeniu. Naopak učitelia, u ktorých prevažuje skôr autoritatívny prístup, nedokážu reagovať na potreby žiakov.

V našom prípade sme uskutočnili prieskum (Lobotková, 2021), kde bolo hlavným cieľom zistiť a komparovať typ interakčného štýlu učiteľov stredných odborných škôl z pohľadu sebahodnotenia a hodnotenia učiteľa žiakmi. Vzorku tvorili učitelia stredných odborných škôl v trencianskom kraji (N=6) a žiaci týchto učiteľov (N=110).

Na testovanie a zisťovanie interakčného štýlu učiteľa sme využili QTI dotazník (Questionnaire on Teacher Interaction). Autormi tohto dotazníka sú T. Wubbels a J. Levy (1983), ale P. Gavora, J. Mareš a P. Den Brok (2003) tento dotazník upravili a preložili. Okrem toho, že tento dotazník slúži na hodnotenie interakčného štýlu učiteľa žiakmi, môže ho využiť aj samotný učiteľ na vlastné sebahodnotenie. Obsahuje 64 škálovaných položiek, na ktorých sa pri vyhodnocovaní posudzujú jednotlivé sektory (organizátor, napomáhajúci, chápagúci, vedie k zodpovednosti, neistý, nespokojný, karhajúci, prísny) interakčného štýlu učiteľa. Získané údaje sme vyhodnotili prostredníctvom vypočítania aritmetického priemeru, podľa presne stanoveného postupu.

Tabuľka 2 Údaje (aritmetické priemery) o interakčnom štýle učiteľov z pohľadu sebahodnotenia a z pohľadu hodnotenia učiteľa žiakmi

Sektor	Učitelia	Žiaci
Organizátor	3.27	2.66
Napomáhajúci	3.42	2.83
Chápagúci	3.46	2.81
Vedie k zodpovednosti	3.00	2.43
Neistý	0.57	0.92
Nespokojný	0.67	1.10
Karhajúci	0.57	1.25
Prísny	2.15	1.89

Graf 1 Grafické znázornenie hodnotenia interakčného štýlu učiteľov z hľadiska sebahodnotenia a hodnotenia učiteľa žiakmi

Z výsledkov uvedených v Tabuľke 2 a Grafe 1 vyplýva, že vo všetkých pozitívnych sektoroch (organizátor, napomáhajúci, chápaní, vedie k zodpovednosti) dosiahli učiteľia vyššie skóre v porovnaní s hodnotením interakčného štýlu učiteľa žiakmi. Aj napriek tomu, že rozdiel bol vyšší v priemere iba o 0.61 bodu, z hlbšej analýzy výsledkov vyplýva, že samotní učiteľia sa viac vnímajú ako osoby tolerantné, osoby, ktoré dokážu dodržať svoje slovo, vedie o všetkom čo sa v triede deje a snažia sa svoj predmet učiť s čo najväčším nadšením. Za zmienku však stojí zistenie, ktoré poukazuje na skutočnosť, že aj napriek tomu, že sa učiteľia vnímajú viac pozitívnejšie v porovnaní ako ich vnímajú žiaci, tak v negatívnom sektore „prísny“ dosiahli učiteľia (aj keď iba) o 0.26 bodu vyššie skóre v porovnaní s hodnotením žiakov. toto možno pripísať tej skutočnosti, že učiteľia aj keď sú si vedomí toho, že na jednej strane majú zmysel pre humor, sú priateľskí, tak na druhej strane však musia vyžadovať disciplínu a poriadok v triede. V ostatných negatívnych sektoroch (neistý, nespokojný, karhajúci) dosiahli o 0.49 bodu vyššie skóre žiaci. Aj v tomto prípade sme na základe hlbšej analýzy zistili, že najväčší rozdiel sme zaznamenali v sektore „karhajúci“, z čoho vyplýva, že aj napriek tomu, že učiteľia dosiahli od žiakov pomerne vysoké hodnoty aj za pozitívne sektory, tak učiteľov vnímajú taktiež ako netrpezlivých ľudí, ktorí sa vedú rozčúliť, čo sa v konečnom dôsledku môže preukázať aj na učebných výsledkoch, čo by však mohlo byť predmetom ďalšieho skúmania (Lobotková, 2021).

Záver

Interakčný štýl učiteľa možno označiť za významný prvok vo vytváraní efektívneho výchovno – vzdelávacieho procesu, ktorý ovplyvňuje kvalitu vzdelávania, dynamiku a vzťahy v školskej triede a v neposlednom rade prispieva k rozvoju sociálnych a emocionálnych zručností žiakov. Práve prístup učiteľa k žiakom, jeho pripravenosť na vyučovanie, spôsoby komunikácie majú výrazný dopad na to, ako učiteľa vnímajú samotní žiaci. V zmysle uvedeného bolo našim cieľom zistiť a komparovať typ interakčného štýlu učiteľov stredných odborných škôl z pohľadu sebahodnotenia a hodnotenia učiteľa žiakmi. Na základe výsledkov sme dospeli k zisteniu, ktoré sa zhoduje s výsledkami výskumu Brekelmansa (2011), že sebahodnotenie interakčného štýlu učiteľov sa odlišuje od hodnotenia interakčného štýlu učiteľa žiakmi. Naše výsledky poukazujú na skutočnosť, že skúmaní učiteľia sa vo všetkých pozitívnych sektoroch vnímajú pozitívnejšie v porovnaní s tým, ako ich vnímajú žiaci. Komparácia sebahodnotenia interakčného štýlu učiteľov

a hodnotenia interakčného štýlu učiteľa žiakmi môže poslúžiť ako cenná spätná väzba pre učiteľov so zdôraznením potreby sebareflexie, aby mohli svoju prácu neustále zlepšovať.

Bibliografia

- Brekelmans, M. et al. (2011). Teacher control and affiliation: Do students and teachers agree? In: *Journal of Classroom Interaction*, 2011, pp. 46: 17-26. ISSN 0749-4025.
- Brown, H. D. (2000). *Principles of language learning and teaching*. London: Pearson Longman, 347 s. ISBN 0-13-199128-0.
- Fenyvesiová, L. (2006). *Vyučovacie metódy a interakčný štýl učiteľa*. Nitra: PF UKF, 153 s. ISBN 80-8050-899-2.
- Gavora, P. – Mareš, J. – Den Brok, P. (2003). Adaptácia Dotazníka interakčného štýlu učiteľa. In: *Pedagogická revue*, s. 126-145. ISSN 1335-1982.
- Gillernová, I. – Krejčová, L. (2012). *Sociální dovednosti ve škole*. Praha: Grada, 247 s. ISBN 9788024734729.
- Hall, J. K. – Walsh, M. (2002). Teacher-student interaction and language learning. In: *Annual Review of Applied Linguistics*, pp. 22: 186-203. <https://doi.org/10.1017/S0267190502000107>.
- Jia, X. (2013). The Application of Classroom Interaction in English Lesson. [online]. In: Atlantis Press, pp. 209-212. Available at: http://www.atlantispress.com/php/download_paper.php?id=7895.
- László, K. – Osvaldová, Z. (2014). *Didaktika*. Banská Bystrica: BELIANUM, 162 s. ISBN 978-80-557-0690-0.
- Lobotková, A. (2021). *Interakčný štýl učiteľa*. Nitra: PF UKF, 105 s.
- Petlák, E. – Fenyvesiová, L. (2009). *Interakcia vo vyučovaní*. Bratislava: IRIS, 137 s. ISBN 978-80-89256-31-0.
- Sádovská, A. – Kusý, P. (2019). Vzťah interakčného štýlu učiteľa a sebavnímanej životnej zmysluplnosti v kontexte prosociálnosti. In: *Československá psychologie*, s. 476-490. ISSN 1804-6436.
- Siddig, B. E. – Aikhoudary, Y. A. (2018). Investigating classroom interaction: Teacher and learner participation. In: *English Language Teaching*, pp. 11(12): 86-92. <https://doi.org/10.5539/elt.v11n12p86>.
- Zákon č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov.
- Zákon č. 138/2019 Z. z. o pedagogických zamestnancoch a odborných zamestnancoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov
- Zákon č. 61/2015 Z. z. o odbornom vzdelávaní a príprave a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

PaedDr. Alžbeta Lobotková, PhD.

Vysoká škola DTI, Katedra didaktiky odborných predmetov
Sládkovičova 533/20, 018 41 Dubnica nad Váhom;
lobotkova@dti.sk

doc. PaedDr. Dáša Porubčanová, PhD.

Vysoká škola DTI, Katedra školskej didaktiky
Sládkovičova 533/20, 018 41 Dubnica nad Váhom;
porubcanova@dti.sk

doc. PaedDr. Jana Hanuliaková, PhD.

Vysoká škola DTI, Katedra školskej didaktiky
Sládkovičova 533/20, 018 41 Dubnica nad Váhom;
hanuliakova@dti.sk